

ารเล่นคำ: สุนทรียภาพในบทเพลงของ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ Wordplay: The Aesthetics in Srisawat Pichitworakarn's Songs

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพันธ์ ภัคกานนท์
- สาขาวิชาภาษาไทย
- คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
-
- **Assistant Professor Sunan Phakkhaphanon**
- Department of Thai
- School of Humanities and Applied Arts
- University of the Thai Chamber of Commerce
- E-mail: sunan4499@hotmail.com, sunan_cha@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

บทเพลงของ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ มีความโดดเด่นและน่าสนใจในแง่ของการเล่นคำที่ไพเราะเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพ คือ ความงดงามทั้งในด้านเสียงและความหมาย จากการวิเคราะห์บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก จำนวน 50 บทเพลง พบว่า มีการเลือกใช้การเล่นคำในลักษณะต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในลักษณะยวมก และการเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในวรรคเดียวกันและต่างวรรค การเล่นคำซ้อน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่ชิดกัน และการเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่แยกกัน ทั้งยังใช้การเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับคำซ้อน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ การเล่นคำซ้ำ-คำซ้อน การเล่นคำซ้อน-คำซ้ำ และการเล่นวลีซ้ำ-คำซ้อน การเล่นคำในลักษณะนี้แสดงให้เห็นสุนทรียภาพทั้งในแง่ของเสียงคำที่ไพเราะ การสื่อความหมาย และอารมณ์ของบทเพลงที่ชัดเจน หนักแน่น และลึกซึ้ง อันเป็นเครื่องยืนยัน

ความสามารถทางภาษาและชั้นเชิงการประพันธ์ของ “ครูเพลง” ท่านนี้ได้เป็นอย่างดี จึงสมควรได้รับการยกย่องให้เป็น “สุดยอดกวีเพลง” คนหนึ่งในวงการเพลงไทยสากล

คำสำคัญ: การเล่นคำ สุนทรียภาพ คำซ้ำ คำซ้อน

Abstract

Srisawat Pichitworakarn's songs are aesthetically outstanding and unique due to his beautifully written lyrics and melodies. Fifty of his love songs were analyzed in terms of the mechanics employed and the song meanings conveyed to the audience. The findings are as follows: The use of reduplicative words and phrases can be categorized into 2 types: the use of the Diacritic Mai-Yamok (a mark for the repetition of a word or the string of words preceding it); the use of reduplicative words and phrases in either the same or a different sentence. The use of synonymous compounds can be categorized into 2 types: 2 synonymous compounds adjacent to each other; 2 synonymous compounds separate from each other. The use of reduplicative words and phrases together with synonymous compounds can be categorized into 3 types: synonymous compounds preceded by reduplicatives, reduplicatives preceded by synonymous compounds, and synonymous compounds preceded by reduplicative phrases. With his elaborate word choice and perfect mechanics used in composing the songs, Srisawat Pichitworakarn is no doubt recognized as one of Thailand's greatest composers. His songs are profoundly touching in both melody and lyrics to Thai music lovers.

Keywords: Wordplay, Aesthetics, Reduplicatives, Synonymous Compounds

บทนำ

บทเพลงเป็นวรรณกรรมที่อยู่คู่กับสังคมไทย มาช้านาน และได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากมีองค์ประกอบของเนื้อร้องที่ลือเรื่องราว รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีท่วงทำนองที่ไพเราะอันเกิดจากเสียงดนตรี บทเพลงของ “สุนทรภรณ์” เป็นบทเพลงที่เคยได้รับความนิยมอย่างสูง トラบจนปัจจุบันความไพเราะของบทเพลงก็ยังคงประทับใจผู้ฟังจำนวนมากอย่างไม่เสื่อมคลาย

วาทะวัน สุพรรณเกษ (2554) กล่าวว่า “ความรุ่งเรืองของดนตรีไทยยุคหนึ่ง ที่โด่งดังมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และนาม “สุนทรภรณ์” ยังอยู่ในใจของคนไทยยืนยาวนานจนบัดนี้ เพราะมีความงดงาม ทั้งในเรื่องวรรณศิลป์ คือ มีความเป็นกวีนิพนธ์อยู่ในตัวเนื้อร้อง และดนตรีที่มีความไพเราะเพราะพริ้งอย่างมีเสน่ห์แบบไทย ๆ”

ผู้ประพันธ์บทเพลง หรือ “ครูเพลง” ของวงดนตรีสุนทรภรณ์ นอกจาก ครูแก้ว อัจฉริยะกุล และ ครูสุรัฐ พุกกะเวส ซึ่งเป็นครูเพลงคนสำคัญแล้ว “ครูศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ก็เป็น ครูเพลง ของวงดนตรีสุนทรภรณ์อีกคนหนึ่ง ที่ได้สมญานามว่า ครูเพลง นักเลง นักกวี ที่มีผลงานเพลงอมตะอันไพเราะเป็นที่นิยมมากมายหลายร้อยเพลง ไม่แพ้ ครูเพลงรุ่นก่อน ๆ เลย” (คีตา พญาไท, 2557)

บทเพลงของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ เป็นบทเพลงที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ ในการนำมาศึกษาวิเคราะห์ในแง่ของสุนทรียภาพอันเกิดจากการเล่นคำ

การเล่นคำ : สุนทรียภาพในบทเพลง

สุนทรียภาพ หมายถึง ความงามของบทประพันธ์ อันเกิดจากความประณีตงดงาม ความไพเราะของคำและความที่กวีเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความหมายและเสียงที่ไพเราะ (พรพิมล พิมพ์สวัสดิ์, 2542: 14)

สุนทรียภาพอันเกิดจากการเล่นคำในบทเพลงของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ที่ผู้เขียนนำมาวิเคราะห์ในบทความนี้ ผู้เขียนเลือกวิเคราะห์จากบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก จำนวน 50 บทเพลง ได้แก่ กอดฉัน, เกลียด, แก้วขวัญพี่, แก้วจำ, ชมชื่น, คนเรารักกันยาก, คลองมอญ, คุณจำ, ใครนะเคยรักเรา, จะรักยังงี้ดี, ชั่วกับชั่วกัลป์, ช้า, โชคพาดฉันมาพบเธอ, ดวงฤทัยเป็นบ้า, ดารา, ดึกคืนนี้, เดือนหงาย, ต้องการรัก, ทรัพย์ทรวง, เธอเท่านั้น, บุษลันลิมฟ้า, ปลายโลกร้าง, ปวดใจ, ปากลัด, ป่านนี้พี่รอ, ปีศาจสันต์, พนาโคก, พรจุมพิต, เพลงรักของเธอ, โพนชอบฟ้า, ฟ้าแดง, มนต์, ไม่มีจูบลา, ลาที่ปากน้ำ, เลิกกันที, ลำน่านโลกีย์, โลกของเธอ, โศกาโคก, สงสารทรวง, สูดหล้าฟ้าเขียว, สุมาลี, หนี, หมายเหตุหัวใจ, หาดทรายวี, หัวใจ, เหมันต์รัฐจวน, ให้หา, อยากเป็นของเธอ, อยากเป็นนก, อ้ายอ้าย

บทเพลงทั้ง 50 บทเพลงนี้มีที่มาจาก <http://www.websuntaraporn.com/suntaraporn/lyric/> ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของเว็บไซต์ “บ้านคนรักสุนทรภรณ์” บทเพลงเหล่านี้เป็นบทเพลงที่มีการปรากฏซ้ำของการเล่นคำในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี จากการวิเคราะห์พบว่า มีการเล่นคำในลักษณะการซ้ำคำและซ้อนคำจำนวนมาก ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะการเล่นคำที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจได้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำ
2. การเล่นคำซ้อน
3. การเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับคำซ้อน

การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำ

การซ้ำคำ คือ การใช้คำเดียวกันกล่าวซ้ำหลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบท เพื่อย้ำความให้หนักแน่นขึ้น การซ้ำคำในแง่วรรณศิลป์มักจะซ้ำคำที่สำคัญซึ่งจะช่วยสร้างความชัดเจนหนักแน่นของสารที่ต้องการสื่อ (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 38)

การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในบทเพลงของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในลักษณะยืม

คือ การซ้ำคำหรือซ้ำวลีเดิมลงไปอีกครั้งโดยวางอยู่ในตำแหน่งที่ชิดกัน ในลักษณะเดียวกับคำยืม โดยไม่ปรากฏเครื่องหมายยืม และการซ้ำคำโดยใช้เครื่องหมายยืมกำกับโดยตรง เป็นการซ้ำเพื่อสื่อความหมายและสื่ออารมณ์ของบทเพลงให้ลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการเล่นคำซ้ำ

คงจะมีของดีดีให้ชม
รีนรีนรมย์รมย์เร้าระริกระรวยใจ
 อาจมีคุณอุ่นว่ามาใกล้ใกล้
ลูบลูบไล้ไล้จนหัวใจเป็นใบ้บ้า

.....
 ฉันอายอายยิ้มไปใจไม่ตี
 ไม่อยากจะมีรักกะเขาเอาจริงจัง
 หัวใจตนจะรักจนบ้าคลั่ง
วุ่นวุ่นหวังหวังคอยรักชังกระทั่งตาย
 (บทเพลง: อ้ายอาย)

ซ้ำ ซ้ำ ซ้ำ ไม่น่าเลยหนามาทำ
 จนหน้าดำคล้ำหมอง... (บทเพลง: ซ้ำ)

รัก รัก รัก รักใครเล่าที่ใจรักเขาใครเล่า
 ที่ใจหลงเขาเร้าร้อง เพื่อฝันขวัญน้อยลอยล่อง
 (บทเพลง: ต้องการรัก)

เธอ เธอ เธอ เท่านั้นที่จิตใจฉันยังมั่นรักเธอ
 หลงละเมอ เพื่อพร่ำไป... (บทเพลง: เธอเท่านั้น)

ดารา ดารา ดารา ดารา
 เรื่องแสงจ้ำกระจ่างนภาพรุ้งพราว
พร้อย ๆ แพรว ๆ แว่ว ๆ วาว ๆ
 อดว่าซ้ำเป็นดาวเด่นดวง (บทเพลง: ดารา)

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำในลักษณะยืมไว้จำนวนมากในบทเพลง “อ้ายอาย” ทำให้คำซ้ำมีความโดดเด่นน่าสนใจ ทั้งยังสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกของ “หญิงสาว” ในบทเพลงที่ “กล้า ๆ กลัว ๆ” กับเรื่องราวของความรักได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ในบทเพลง “ซ้ำ” “ต้องการรัก” และ “เธอเท่านั้น” ผู้ประพันธ์ยังเล่นคำซ้ำในลักษณะยืมถึง 3 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำความหมายและสื่ออารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในบทเพลง ส่วนบทเพลง “ดารา” ผู้ประพันธ์เล่นคำ “ดารา” ซ้ำในลักษณะยืมถึง 4 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำให้เห็นภาพของดวงดาวจำนวนมาก ทั้งยังเล่นคำซ้ำโดยใช้เครื่องหมายยืมกำกับในคำว่า “พร้อย ๆ แพรว ๆ แว่ว ๆ วาว ๆ” เพื่อเสริมให้เห็นภาพความงดงามของดวงดาวบนท้องฟ้าในยามค่ำคืน

นอกจากการเล่นคำซ้ำในลักษณะยืมแล้ว ผู้ประพันธ์ยังเล่นวลีซ้ำในลักษณะยืม เพื่อเน้นความหมายและอารมณ์ของบทเพลงให้เข้มข้นยิ่งขึ้นตามเนื้อหาของบทเพลง

ตัวอย่างการเล่นวลีซ้ำ

ทำไมไม่ตาย ทำไมไม่ตาย

โยเหลือซากกาย วายหวังคลั่งคล้ายคนบ้า

โอยร้าวอรุรา โอยร้าวอรุรา

ครวญแล้วเลือดตา นิจจามันตกใน

(บทเพลง: ปวดใจ)

บอกรักฉันซี บอกรักฉันซี

บอกเป็นวชิที่ทรวง ทรวงนี้พี่ไร

บอกซึรักใคร บอกซึรักใคร

บอกมาแล้วจะให้รางวัล (บทเพลง: กอดฉัน)

รักกัน รักกัน ฉันเคยร้องลั่นหัวใจ

รักใคร รักใคร ฉันเคยถามไถ่ทุกซัปรมาณ

สวรค์นรกใด ตอบฉันไปรักโยร้าวราน

ใครล่าฆ่ารักตายด้าน ผลาญลาญจนล่มโลกชั่ว

(บทเพลง: ใครนะเคยรักเรา)

จะรักยังงี้ดี จะรักยังงี้ดี

ถึงจะมีศิลป์ดีงามกว่า

เริงรักกันยังงี้ จะใช้เป็นตำรา

วิวาห์วิเวททรวง (บทเพลง: จะรักยังงี้ดี)

2. การเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในวรรคเดียวกัน และต่างวรรค เป็นการเล่นคำหรือวลีซ้ำเพื่อเน้นย้ำ ความหมายและอารมณ์ความรู้สึกที่ผู้ประพันธ์ ต้องการจะสื่อให้เกิดความชัดเจน

ตัวอย่างการเล่นคำซ้ำในวรรคเดียวกัน

...หัวใจจุดไฟไหม้ร้อนรน

รักจนอกตนทนเหลือทน เกินคนจะทนทุกซัได้

(บทเพลง: สงสารทรวง)

...ลมมาฝนมาจงอย่ามาพาระทม

เพียงโคกทราวมเศร้าหม ฉันจะล้มตายแล้ว...

(บทเพลง: ปีสัจจลันต์)

รอยยิ้มใครไม่มีเหมือนเธอ

เดือนหัวใจเดือนอยู่ในความจำ

คำหวานงำจำติดจำเสมอ...

(บทเพลง: ชั่วกับชั่วกลับ)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำใน วรรคเดียวกัน คือ คำว่า “ทน” ในบทเพลง “สงสาร ทรวง” และคำว่า “มา” ในบทเพลง “ปีสัจจลันต์” เพื่อเน้นย้ำให้เห็นสภาพอารมณ์และความรู้สึกของ บุคคลในบทเพลง ส่วนบทเพลง “ชั่วกับชั่วกลับ” เป็นการเล่นคำซ้ำในวรรคเดียวกันเพื่อเน้นความหมาย ของคำให้เด่นชัด

ตัวอย่างการเล่นคำซ้ำต่างวรรค

อยากเป็นของเธอ

ละเมอรักเธอเปรอปรี่ริมหู

อยากเขยชมชิตชู

อ๊วย อยากกระจุกระจี นีกระไร

(บทเพลง: อยากเป็นของเธอ)

ฮือ หัวใจ

หัวใจเป็นไขคลังโคล้แค้นครวญ

หัวใจพิไรให้โหยหวน

รักกำสรวลลั่นร้าวรอน (บทเพลง: หัวใจ)

เดือนหงายใจฉันคล้ายจะคว่ำ

เดือนฉายภาพพรายนิยายรักฉัน

สะท้อนสัมพันธ์รักอันอดีตกรีดกวน

เดือนหงายใจฉันหายวาวว่าง

มันกว้างตามขวัญร้างรัญจวน

เดือนคล้อยแต่ใจฉันลอยหันหวน

คลังคิดแค้นครวญ ทบทวนความเก่าเศร้าตัว...

(บทเพลง: เดือนหงาย)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำต่าง วรรค คำว่า “อยาก” ในบทเพลง “อยากเป็นของเธอ

เธอ” และคำว่า “หัวใจ” ในบทเพลง “หัวใจ” เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึง “ความปรารถนา” และ “ความทุกข์ในใจ” ของบุคคลในบทเพลง ส่วนบทเพลง “เดือนหงาย” ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำต่างวรรค คำว่า “เดือน” เพื่อเน้นย้ำภาพ “ความหลัง” ของบุคคลในบทเพลง โดยใช้คำขยาย หงาย ฉาย คล้อย มาประกอบคำซ้ำ เพื่อสร้างภาพความขัดแย้งกับอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในบทเพลง

ตัวอย่างการเล่นคำซ้ำในวรรคเดียวกันและต่างวรรค

แก้วจำ ขวัญตาขวัญมาอย่าไป
 อยู่ไหน ขวัญใจขวัญโยห่างทรง
 รักยังรอแก้วคลอเคล้าคลอสุขคล้อยสรวง
 ใ้อัศจรรย์คลอนทรวงยังคอยห่วงโหยดวงจิตตรม
 (บทเพลง: แก้วจำ)

บทเพลง “แก้วจำ” ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำ “ขวัญ” ทั้งในวรรคเดียวกันและต่างวรรค ซึ่งนอกจากจะเป็นการเน้นย้ำถึง “หญิงอันเป็นที่รัก” แล้ว ยังทำให้บทเพลงนี้มีเสียงคำที่ไพเราะ ทั้งยังมีการเล่นคำซ้ำ “คลอ” ในวรรคเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำความหมายของคำอีกด้วย

ทรัพย์ทรงหนึ่งทรงคือทรัพย์สรวงดวงใจ
 คอยแลหาอาลัย รักครวญใครใฝ่ปอง
ทรัพย์ทรงหนึ่งทรง คือดาวสรวงดวงทอง
 งามหรรูล้ำลำพองผ่องพรายในห้องหทัย
 (บทเพลง: ทรัพย์ทรง)

บทเพลง “ทรัพย์ทรง” ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำ “ทรัพย์” และ “ทรง” ทั้งในวรรคเดียวกันและต่างวรรค และเล่นคำซ้ำต่างวรรคในคำว่า “ทรัพย์ทรง” การเล่นคำซ้ำในลักษณะนี้แสดงให้เห็นชั้นเชิงการประพันธ์ของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ได้

เป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะทำให้บทเพลงมีความไพเราะแล้ว การเล่นคำซ้ำ “ทรัพย์ทรง” ยังเป็นการเล่นคำในเชิงเปรียบกับ “หญิงอันเป็นที่รัก” อีกด้วย

เกลียดจริง เกลียดจัง เกลียดซังเหมือน
 ยังกะบ้า
เกลียดกลัวหน้าตา ชั่วช้า ซาด้าน
 ใจฉันมันเกลียดเสียจนกลัว คนร้ายชายชั่ว
 สามานย์
 ไม่เคยต้องการประสานสายตา

(บทเพลง: เกลียด)

บทเพลง “เกลียด” ผู้ประพันธ์เล่นคำซ้ำ “เกลียด” ทั้งในวรรคเดียวกันและต่างวรรค เพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในบทเพลงให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

นอกจากการเล่นคำซ้ำในวรรคเดียวกันและต่างวรรคดังกล่าวแล้ว ผู้ประพันธ์ยังเล่นวลีซ้ำต่างวรรค เป็นการเน้นย้ำความให้หนักแน่นเพื่อสื่ออารมณ์และความรู้สึก

ตัวอย่างการเล่นวลีซ้ำต่างวรรค

ข)..ย่ำค้ำยามพลบชบฟ้า โปนพนาโคกสั่ง
 นกกาคล้อยคลาคืนรัง ช้ำยังสัญญา
 ..ย่ำค้ำยามพลบโพล์เพลล์ ขวัญชวนเซเร่ร้อน
 ร้างรานิจจาอวรณ์ จะนอนไหนเล่า
 ..ไม่หมองคลอกริม โศกซึมทิมทิมจิมเงา
 ไหววอนซอนอนซอนเศร้า ให้ลมเคล้าอก
 ไรย่ำวราน
 ..ย่ำค้ำยามพลบลบไร่ ผิพรายไพรเฟ่นพ่าน
 เสียงเพลงพลบยังกังวาน กล่อมปรานผืน
 เปลี่ยว
 (บทเพลง: พนาโคก)

บทเพลงนี้ ผู้ประพันธ์เล่นวลีซ้ำต่างวรรค คือ “**ย่ำค่ำยามพลบ**” เป็นการเน้นย้ำบรรยากาศในยามค่ำ เพื่อให้สอดคล้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่เศร้าหมองของบุคคลในบทเพลง

อ้อใครนะเคยรักเรา ใครเล่าเฝ้ารักนักรักษา
ไอ้ใครนะเคยนิทรา ในอ้อมอุราชาติตรี
ใครเล่าใคร ไหนกันออกดอกเฮาจะฉันทันปราณี
ใครรักฉัน ทั้งที่จะมีหรือร้างแล้วลืมหืมเลื่อน
อ้อใครนะเคยรักเรา ใครเล่าเฝ้ารักเคล้าขวัญ
ไอ้ใครนะเคยลัมพันธ์ ใครพร่ำพลอดกันชมเดือน
ใครเล่าใคร ไหนกันสุขจนสวรรคหั้นเบือน
ใครเล่าใครรักใคร เปรียบดูเสมือนวันวาน
(บทเพลง: **ใครนะเคยรักเรา**)

บทเพลง “**ใครนะเคยรักเรา**” ผู้ประพันธ์เล่นวลีซ้ำต่างวรรคได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ เป็นการเล่นวลีซ้ำในลักษณะคู่ขนานในบทเพลงต่างวรรคต่างบทวรรคที่ 1 ในแต่ละบท เล่นวลีซ้ำ “**อ้อใครนะเคยรักเรา**” วรรคที่ 2 ในแต่ละบท เล่นวลีซ้ำ “**ไอ้ใครนะเคย**” วรรคที่ 3 ในแต่ละบท เล่น วลีซ้ำ “**ใครเล่าใคร**” นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังเล่นวลีซ้ำต่างวรรค “**ใครเล่าใคร**” ไว้ในบทที่ 2 วรรคที่ 4 ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

การเล่นคำซ้อน

จิตรลดา สุวัติกุล (2532: 220) ได้กล่าวถึงการ เล่นคำซ้อนว่า “เป็นการนำคำเดี่ยว 2 คำ ที่มีความหมาย หรือเสียงคล้ายกันใกล้เคียงกันมาเข้าคู่กัน โดยตำแหน่งของคำซ้อนอาจอยู่ชิดกันหรือแยกจากกัน เพื่อเล่นคำล้อกัน”

การเล่นคำซ้อนในบทเพลงของ “**ครูเพลง**” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ส่วนใหญ่เป็นการเล่นคำซ้อนที่วางตำแหน่งของคำอยู่ชิดกันตั้งแต่ 2-4 คำ ส่วนการเล่นคำซ้อนที่ตำแหน่งของคำแยกจากกันปรากฏ

ไม่มากนัก

1. การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่ชิดกัน

การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่ชิดกันในบทเพลงของ “**ครูเพลง**” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเล่นคำซ้อน 2 คำ ถือเป็นการเล่นคำซ้อนหลักที่ปรากฏมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีการเล่นคำซ้อน 3 คำ และ 4 คำ ร่วมกับการเล่นคำซ้อน 2 คำ โดยคำที่ผู้ประพันธ์นำมาซ้อนกันมีทั้งคำที่ “**คั่นเคย**” ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีที่ใช้ในภาษาอยู่แล้ว และคำซ้อนที่ “**ไม่คั่นเคย**” อันเกิดจากการสร้างคำใหม่ ทั้งการซ้อนเพื่อเสียงและซ้อนเพื่อความหมาย ซึ่งคำซ้อนเหล่านี้ส่งผลให้เนื้อร้องมีความไพเราะและมีความหมายที่ลึกซึ้งในแง่ของการสื่ออารมณ์ความรู้สึก อันแสดงให้เห็นถึงทักษะทางภาษาและชั้นเชิงการแต่งคำประพันธ์ชั้นสูง สมดังคำกล่าวของ วัฒน์ วรรณยางกูร (2553) ที่ว่า

สำหรับคนที่ฝึกฝนในเรื่องภาษาและการประพันธ์ มักจะชอบตรงกันที่ผลงานของ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ...เขาเป็นใคร
เพลงแรกที่ศรีสวัสดิ์แต่งร่วมกับสุนทรภากรณ์ คือเพลง ลาที่ปากน้ำ...เป็นที่รำลือกันในเรื่องของลีลาถ้อยคำพลีไหวฉวัดเฉวียน เหมือนนักฟุตบอลที่เชี่ยวชาญในการเล่นบอล พลิกเพลงไปได้หลายลีลา

ตัวอย่างการเล่นคำซ้อน 2 คำ

...เกลียดจริงเกลียดจัง **เกลียดซัง**เหมือนยังกะบ้า **เกลียดกลัว หน้าตา ชั่วช้า ซาด้าน**
(บทเพลง : **เกลียด**)
รักใคร รักใคร ฉันทเคย**ถามไถ่**ทุกซบปราน
สวรรคันรักไ ตอบฉันทไป**รักไย**ร้าวราน
ใครเล่า**ฆ่ารัก**ตายด้าน **ผลาญผลาญ**จนล่มโลก**ชั่ว**

ถ้าใครรักเรารักเราใครเล่าก็เขา รู้รู้
ไอ้ใครเขาจะเหลียวดู วันคืนขึ้นชูเมามัว
คงสักวันเคราะห์กรรมที่ทำกับฉันถึงตัว
กรรมที่คนเขากลัวก็คงสนองตัวเอง

(บทเพลง: ใครนะเคยรักเรา)

เลิกลาที่ลิลาร้อยมายานัน

เลิกกระเสือกกระสนฝันชุกชุน

พอแล้วกามาตัดหนาร้อนรน

หัวใจมันป่นปี้จนสุดทนมระทม

อยู่เดียวตาย ตายเป็นใช้เวรกรรมเก่า

ไม่มีเรามีเขาเร้าอารมณ์

เหลือเพียงชีวิตจากฝันโคกตรม

โลมสัตว์สังคมเรียมรมย์ชมสังคีตทรวง

(บทเพลง: เล็กกันที)

ฝันฝัน เพื่อเพื่อ เธอก็คงคร่ำครวญ

ปากน้ำคงซึ่งโคกชุน ทบทวนหวนไปยัง

เบื้องหลัง

เราฝากสัมผัสพันธ์ น้อยหรือนั่นมันรักหรือชัง

เพราะเธอว่าจะรักจริงจัง ฉันจึงหวังคลั่งไคล้

มิคลาย (บทเพลง: ลาที่ปากน้ำ)

จากบทเพลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์
เล่นคำซ้อนจำนวนมากในแต่ละบทเพลง โดยเฉพาะ
บทเพลง “เกลียด” เล่นคำซ้อนอย่างต่อเนื่องกันถึง
4 คำ คือ เกลียดกลัว หน้าตา ชั่วช้า ซาด้าน เพื่อเน้น
ย้ำความเกลียดที่มีอยู่ในใจของบุคคลในบทเพลง ทั้ง
ยังสื่อความไพเราะจากเสียงของคำซ้อนที่มีเสียง
สัมผัสสระและอักษรอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการ
เล่นคำซ้อนที่ผู้ประพันธ์สร้างคำขึ้นมาใหม่ คือ คำว่า
“ผลาญลาญ” ซึ่งตามปกติจะใช้คำซ้อนว่า “ล้าง
ผลาญ” และ “แหลกลาญ”

ตัวอย่างการเล่นคำซ้อน 2 คำ 3 คำ 4 คำ

สงสารทรวงเศร้าเฝ้าคอยรักเขาเอาตรมใจ

ตัวมันหมองมันมัวชั่วเลวร้ายร้ายพิวพัน

หัวใจจะวายไม่เว้นวัน

รักคงฆ่ามันตายร้ายพลัน มีทันขึ้นชมสมใจ

(บทเพลง: สงสารทรวง)

จากบทเพลงข้างต้น มีการเล่นคำซ้อน ดังนี้
การเล่นคำซ้อน 2 คำ ได้แก่ เฝ้าคอย พิวพัน
ขึ้นชม

การเล่นคำซ้อน 3 คำ ได้แก่ ชั่วเลวร้าย

หลับตื่นคืนวัน หวาดหวันร้อญจวน

ไอ้ลมหวนอวลป่วนอารมณ์

เหมือนต์กระหน้าต่ำคล้ายเข็มคมสักแทงโคกชม

เจ็บเหลือจะชมแล้วกรรมเวร

(บทเพลง: เหมือนตรีฎูจวน)

จากบทเพลงข้างต้น มีการเล่นคำซ้อน ดังนี้

การเล่นคำซ้อน 2 คำ ได้แก่ หวาดหวัน

โคกชม กรรมเวร

การเล่นคำซ้อน 4 คำ ได้แก่ หลับตื่นคืนวัน

สนธิยาฟ้าแดงสุริย์ร้อนแรงโรยอ่อนรอน

แสงหม่นมัว

สกุณาเรียกหารังตัว ชะนีเพ็รียกพัว รัวเร้าร้า

กำสรรวล

ไอ้ชีวิตชีวิตจิตใจ มันหนาวเย็นเป็นไข้ พิโร

พิลาปครวญ

สิ้นตะวันทรวงคล้ายจาบัลย์ร้อญจวน

เห็นลางพลบพรางว่างนวล ให้โหดหวนชุนเศร้า

สิ้นแสง สิ้นสีโศกแดงแฝงแดนใจเรา

สายณท์เงื้อมเงา ลบลางสล้างเสลา จาก

ห้วงหาวพราวใจ

ฟ้าแดง ฟ้าแดงผันแปรเปลี่ยนแปลงเพลงไป

ตราบอาลัยฉันยังฝันใฝ่ จวบแดนฟ้าอาลัย
ฝันรอยรักใคร่ฝากเธอ

(บทเพลง: ฟ้าแดง)

จากบทเพลง “ฟ้าแดง” แสดงให้เห็นชั้นเชิง
การเล่นคำซ้อนที่โดดเด่น ดังนี้

การเล่นคำซ้อน 2 คำ ได้แก่ ร้อนแรง หม่น
มัว เรียกหา รัวเร้า รำกำสรพล หนาวเย็น จาบัลย์
รัญจวน ห้วงหวา ฝันใฝ่ รักใคร่

การเล่นคำซ้อน 3 คำ ได้แก่ ชีวิตจิตใจ พิโร
พิลาปครวญ

การเล่นคำซ้อน 4 คำ ได้แก่ ฝันแปรเปลี่ยนแปลง
การเล่นคำซ้อน 2 คำ คือคำว่า “รัวเร้า” และ
คำว่า “รำกำสรพล” ต่อเนื่องกัน และการเล่นคำซ้อน
3 คำ คือ คำว่า “พิโรพิลาปครวญ” นอกจากจะทำให้
เสียงของคำมีความไพเราะแล้ว ยังสื่อภาพและ
อารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในบทเพลงได้อย่าง
ลึกซึ้งอีกด้วย

อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่า การเล่นคำซ้อน “จาบัลย์
รัญจวน” และ “ฝันแปรเปลี่ยนแปลง” ซึ่งเป็นคำซ้อน
2 คำและ 4 คำนั้น ผู้ประพันธ์น่าจะมีเจตนาที่จะเล่น
คำซ้อนเป็น 3 คำ และ 6 คำ คือ “ทรวงศัลย์จาบัลย์
รัญจวน” และ “ฝันแปรเปลี่ยนแปลงแฝงไป”
แต่เนื่องจากผู้ประพันธ์ใช้คำ “ทรวงศัลย์” แทนคำ
ว่า “โศกศัลย์” จึงเป็นการสร้างคำใหม่ที่ไม่ใช่คำซ้อน
เช่นเดียวกับคำว่า “แฝงไป” อย่างไรก็ตาม แม้คำ
บางส่วนที่ประกอบเข้าเป็นคำซ้อนในบทเพลงจะไม่
ได้ใช้วิธีการสร้างคำซ้อนในลักษณะที่ใช้กันโดยทั่วไป
แต่อาจกล่าวได้ว่า การสร้างคำโดยการนำคำมาซ้อนกัน
ในลักษณะนี้สามารถสื่อความหมายและอารมณ์ของ
บทเพลงให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

การเล่นคำซ้อนในลักษณะนี้ปรากฏค่อนข้างมาก
ในบทเพลงของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

อันแสดงให้เห็นถึงทักษะทางภาษา และชั้นเชิง
การแต่งคำประพันธ์ขั้นสูงได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่าง

ไม่มีจูบลาส่งมาจากคุณ

โลกช่างทารุณหม่นพราวเราฝัน

หมดเยื่อสิ้นใยไร้สัมพันธ

ไม่มีแม้แต่ความฝัน ฝันอันปลอมปั้นปล้มมา

(บทเพลง: ไม่มีจูบลาส่ง)

...ขวัญน้อย ๆ ลอยล่องไปคล้อยไป

คอนพิมานพฤษไพโรไม้ป่า

(บทเพลง: อยากเป็นนก)

คารมลำนำพรำรำพันบรรยาย

ฟัง ๆ ยังอายุแก่ใจเราหนี

ใจดำจำเอนเห็นเด่นชีวิตนั้นนั่นดี

เราต่างเคยมีชีวิตเรียงชีวิตรมย์

(บทเพลง: ลำนำโลกีย์)

...ไอ้อาวรณ์อ่อนใจจาง

คนเขาซังแล้วยังหวังเพื่อครวญคร่ำ....

(บทเพลง: สุมาลี)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้ประพันธ์นำ
คำที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน หรือใกล้เคียง
กันมาประกอบคำซ้อนที่คนทั่วไป “คุ้นเคย” ได้แก่
คำว่า หมดเยื่อสิ้นใย พฤษไพโร พรำรำพัน ครวญ
คร่ำ เป็นคำว่า หมดเยื่อสิ้นใยไร้สัมพันธ พฤษไพโร
ไม้ป่า พรำรำพันบรรยาย เพื่อครวญคร่ำ เพื่อเน้น
ความหมายและสื่ออารมณ์เพลงให้โดดเด่น

นอกจากนี้ บางบทเพลงยังมีการนำคำที่มี
ความหมายในลักษณะเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันมา
ซ้อนกันเพื่อเน้นย้ำความหมาย โดยคำที่นำมาซ้อน
ไม่ได้เกิดจากการสร้างคำด้วยวิธีซ้อนคำ

ตัวอย่าง

นี่มันไปใจลอยปล่อยวางค์
สู่ฟากฝั่งหลังมนต์โผ้นคลองมอญ
เห็นคนดีศรีทรวงดวงสมร
ชบหน้านอนคลอนกายคล้ายเหนี่ยวฝัน
(บทเพลง: คลองมอญ)

2. การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่แยกกัน

การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่แยกกันเป็นรูปแบบการเล่นคำซ้อนอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏในบทเพลงของ “**ครูเพลง**” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ การเล่นคำซ้อนในลักษณะนี้มีไม่มากนัก

ตัวอย่าง

หนีมันไปหนีมันไป หนีจากไพรสวาทเวร
รักนี้ไม่มีแดนเหลือเป็นรอยลา
ฟ้าดินถิ่นไพร เร้นใจซ่อนกายไว้ ร้างรา
นิจจาอย่าซัง
.....
เพื่อรำพัน ฝันรำพึง ขวัญโอดอึ้งโอยอ่อนทรวง
สงสาร ไอ่แดดดวง เขาลวงรักไป
ร้างแรมเร็ดรา ฉันทมาเพื่อรักษาหัวใจ
ขอไพรช่วยโลม (บทเพลง: หนี)
ฉันทหมายเหตุหัวใจไว้จำ
จำไว้คร่ำให้ครวญหาเธอ
ยังตรึงจิตติดใจเสมอ
ฉันทและเธอบำเรอรีนมรมย์
(บทเพลง: หมายเหตุหัวใจ)

มนต์ละเมอช่างเหมือนเธอสาปฉันท
พันพรากกัน ผลักดันขวัญคลาย
มนต์นางใดช่างสิงใจสู่กาย
ยุเธอทำทวยดวงจิตชายชาติตรี (บทเพลง: มนต์)

จากบทเพลง “**หนี**” ผู้ประพันธ์แยกวางตำแหน่งคำซ้อน เร้นซ่อน กับ ใจกาย เป็นคำซ้อน เร้นใจซ่อนกาย และแยกวางตำแหน่งคำซ้อน เพื่อฝัน กับ รำพันรำพึง เป็นคำซ้อน เพื่อรำพัน ฝันรำพึง

จากบทเพลง “**หมายเหตุหัวใจ**” ผู้ประพันธ์แยกวางตำแหน่งคำซ้อน คร่ำครวญ กับ ให้หา เป็นคำซ้อน คร่ำให้ครวญหา และแยกวางตำแหน่งคำซ้อน ตรึงติด กับ จิตใจ เป็นคำซ้อน ตรึงจิตติดใจ

จากบทเพลง “**มนต์**” ผู้ประพันธ์แยกวางตำแหน่งคำซ้อน สิงสู่ กับ ใจกาย เป็นคำซ้อน สิงใจสู่กาย

การเล่นคำซ้อนในลักษณะนี้ นอกจากจะทำให้สื่อความหมายได้อย่างชัดเจนแล้ว คำซ้อนเกือบทุกคำที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้ยังทำให้บทเพลงมีความไพเราะอันเนื่องมาจากเสียงเสนาะจากการสัมผัสสระและอักษรอีกด้วย

การเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับคำซ้อน

การเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับคำซ้อน ในบทเพลงของ “**ครูเพลง**” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ เป็นการเล่นคำอีกลักษณะหนึ่งที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะการเล่นคำได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การเล่นคำซ้ำ-คำซ้อน การเล่นคำซ้อน-คำซ้ำ และการเล่นวลีซ้ำ-คำซ้อน ดังนี้

- 1. **การเล่นคำซ้ำ-คำซ้อน** เป็นการเล่นคำ 4 คำ โดยผู้ประพันธ์จะเล่นคำซ้ำไว้ในตำแหน่งที่ 1 กับ 3 และเล่นคำซ้อนไว้ในตำแหน่งที่แยกกันคือ 2 กับ 4 การเล่นคำในลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นค่อนข้างมาก

ตัวอย่าง

คุณชา คุณชา นิตราทอดทรวง ถอนดวงหทัย
รำหาอาลัย

เรียกไปในฝัน **ฉันโคล้งฉันคลั่ง** ลังโศกสาครรรจ์
ทุกคืนทุกวัน ผูกพันขวัญใจ
รักใคร่คุณไว้ไม่คลาย

.....

คุณขา คุณขา โศกาบ้าใจ พิโรร่าวอน กอด
หมอนเคล้าคลอน

โอบอรอนอนหนุน **ฉันฝันฉันใฝ่** ได้โลมละมุน

รักเงาของคุณ ก็บุญหนักหนา

แล้วที่ดอกฟ้าปราณี **(บทเพลง: คุณจำ)**

ชมชื่น **สุดกล้ำสุดกลืน**ชื่นชม

สุดจินตนาปรารมภ์ มันไม่สมภิรมย์รักปอง

หมองไหม้ **หม่นจิตหม่นใจ**ไหม้หมอง

โอบบุญไม่พามาพ้อง **ยังเรียกร้อง**พ้องกรรมรำไร

(บทเพลง: ชมชื่น)

ก็เดือนก็ปีมีมีลืมได้เลย

ครั้งแนบเขนยรักเคยสุขสุดใส

ชายสายตาอย่างอาลัย

เคยเคล้ากายเคล้าใจ

(บทเพลง: ชั่วกับชั่วกลับ)

หาดทรายรี ตรงนั้นะเออ

ดูเหมือนเธอเคยนอนละเมอ**เพื่อรักเพื่อใคร**

ฝันเลื่อนกลาง เห็นเรือนร้างรำไร

โอบกอดกันไว้ **ตรึงใจตรึงจิต**นิจจา

(บทเพลง: หาดทรายรี)

บุหลันลิ้มฟ้าบุหลันลิ้มฟ้า

ไอดวงสุดาเจ้าลิ้มสัจจามาหลงอาลัย

มาเร้าระเริงโลกรมย์ มาเหลิงสังคมไฉไล

ขอบตาขอบใจคงได้**ที่รักที่ใคร**ไว้ชม

(บทเพลง: บุหลันลิ้มฟ้า)

จากบทเพลงที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเล่นคำซ้ำร่วมกับคำซ้อนในแต่ละบทเพลง เป็นไปเพื่อเน้นย้ำความหมายและอารมณ์ความรู้สึก

ของบุคคลในบทเพลงให้ชัดเจนและหนักแน่นมากขึ้น นอกจากนี้ การเล่นคำในลักษณะดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดจังหวะและเสียงของคำที่ไพเราะอันเนื่องมาจากการสัมผัสอักษรอีกด้วย

2. การเล่นคำซ้อน-คำซ้ำ เป็นการเล่นคำ 4

คำเช่นเดียวกัน แต่ผู้ประพันธ์จะเล่นคำซ้อนไว้ในตำแหน่งที่แยกกัน คือ 1 กับ 3 และเล่นคำซ้ำไว้ในตำแหน่งที่ 2 กับ 4 การเล่นคำซ้ำร่วมกับคำซ้อนในลักษณะนี้เป็นการวางคำซ้ำและคำซ้อนสลับตำแหน่งกันกับแบบแรก ซึ่งปรากฏค่อนข้างน้อย และผู้ประพันธ์มักใช้คำซ้ำคือคำว่า “ไป” การเล่นคำในลักษณะนี้เป็นไปเพื่อเน้นย้ำความหมายของคำให้โดดเด่นและหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

รักเอ๋ย รักช่างสร้างสังเวทดวงใจ

กร่อนไปกินไป จนสิ้นใจไร้รักัญจวน

หวนให้ อูราอุไรให้หวน

เฝ้าจงเฝ้าจำกำสรวล จำโซ่ตรวนรักตรึงจิตตรม

(บทเพลง: ชมชื่น)

โอสงสารใจ

เศร้าไปโศกไปพิไรเพื่อครวญ

ให้ไปใจหวน

เห็นलगรัฐจวนชวนเปลี่ยวปราณ

(บทเพลง: สุดหล้าฟ้าเขียว)

คืนวัน ฉันทคงหลงรื่นชื่นชม

ขวัญคล้อยลอยลมชมโลกกว้างไกล

สองปีกฉันคือปีกของรักที่**ฉันไปไป**

สู่แดนนอกแดนใจไกลโพ้นตา

(บทเพลง: อยากรเป็นนก)

ซึ่งทรงชอกชอนรักมอญหมัดใจ

ถวายเป็นใจให้เธอไว้เชยชมใช้ชื่นกัน

ปากลัดไกลดวงใจใกล้กันชิดกัน
ปากฟ้าอาถรรพณ์ไม่เคยคลาขวัญกันเรา

(บทเพลง: ปากลัด)

สุมาลี สุมาลี
ชีวิตนี้ฉันมีกรรมบาปสาปใจ
เธอรู้อะไร
ว่าบาปใดผลาญใจเปล่าใจไหนคลั่ง

(บทเพลง: สุมาลี)

ทรัพย์ทรวงหนึ่งทรวงเกินทรัพย์สรวงใดใด
ทูนถนอมมอมใจไว้วอนไหว้วูชา
รักเดียวใคร่เดียวมันซึ้งเสียวอรุรา
มันเยิ้มหวานวิญญาเมื่อมีดวงหน้าแนบใจ

(บทเพลง: ทรัพย์ทรวง)

3. การเล่นวลีซ้ำ-คำซ้อน เป็นการเล่นคำที่ ผู้ประพันธ์จะเล่นวลีซ้ำทั้งในวรรคเดียวกันและต่าง วรรค และเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่แยกกัน การเล่น คำในลักษณะนี้มีค่อนข้างน้อยแต่ก็น่าสนใจ ทั้งยัง แสดงให้เห็นทักษะทางภาษาและชั้นเชิงการประพันธ์ ของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ได้อย่าง เด่นชัด

ตัวอย่าง

ขวัญเคยจูบขวัญเคยกอด

รักสุดยอดถอนทอตฤทัย
อัศจรรย์นั้นฉันใด
ฉันไม่ได้หมายเหตุมัน

(บทเพลง: หมายเหตุหัวใจ)

...กลับมารักคืนมาใคร่เกล้าคู่

กลับมาลึงคืนมาสู่สรวงเรา

ไอ้สวรรค์สิ้นเทา
วิมานปราณเก่าแก่วงเทโลกเงลาเอาแต่ฝัน

(บทเพลง: แก้วขวัญพี่)

(หมู่หญิง) .. ตายไปเสียจากทุกข์ ตายไป

เสียจากตรม

วิญญาณรักรื่นรมย์ ยังงามาวไหวไม่วาย

ตายไปเสียจากใจ ตายไปเสียจากกาย

วิญญาณฝันเพริศพราย ยังคงคล้ายว่ายวน

(บทเพลง: ดวงฤทัยเป็นบ้า)

บทเพลง “หมายเหตุหัวใจ” ผู้ประพันธ์เล่นวลีซ้ำ “ขวัญเคย” ไว้ในวรรคเดียวกัน และเล่นคำซ้อน “จูบกอด” ในตำแหน่งที่แยกกัน และบทเพลง “แก้ว ขวัญพี่” ผู้ประพันธ์เล่นวลีซ้ำต่างวรรค คือ “กลับมา” และ “คืนมา” และเล่นคำซ้อน “รักใคร่” และ “ลึงสู่” ในตำแหน่งที่แยกกัน เพื่อเน้นย้ำอารมณ์ความรู้สึก “อาลัยอาวรณ์” ของบุคคลในบทเพลงให้เด่นชัด ส่วนบทเพลง “ดวงฤทัยเป็นบ้า” ผู้ประพันธ์เล่นวลีซ้ำ “ตายไปเสียจาก” ไว้ในวรรคเดียวกันและต่างวรรค และเล่นคำซ้อน “ทุกข์ตรม” และ “ใจกาย” ใน ตำแหน่งที่แยกกัน เพื่อเน้นย้ำอารมณ์ความรู้สึก “เกลียดชัง” ของบุคคลในบทเพลงให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

นอกจากบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ จะมีความโดดเด่นด้าน “การเล่นคำ” ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาแล้ว ข้างต้น บทเพลงของ “ครูเพลง” ทำนี่ยังมีความน่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวกับการใช้ภาษาในลักษณะ อื่น ๆ เช่น การสร้างคำ การเล่นสัมผัสสระและอักษร การใช้ภาพพจน์ เป็นต้น จึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ บทเพลงในประเด็นเหล่านี้ในลำดับต่อไป

บทสรุป

การเล่นคำในลักษณะการเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำ การเล่นคำซ้อน และการเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับ คำซ้อน ตามที่ปรากฏในบทเพลงเกี่ยวกับความรัก ของ “ครูเพลง” ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ แสดงให้เห็น

สุนทรียภาพทางภาษาอันเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลให้บทเพลงมีเสียงคำที่ไพเราะ ทั้งยังสื่อความหมายและอารมณ์ของบทเพลงได้อย่างชัดเจนหนักแน่น และลึกซึ้ง การเล่นคำในลักษณะดังกล่าวสื่อให้เห็นความสามารถทางภาษาและชั้นเชิงการประพันธ์ของ “ครูเพลง” ท่านนี้อย่าง “ไม่เป็นสองรองใคร” และสมควรได้รับการยกย่องให้เป็น “สุดยอดกวีเพลง” คนหนึ่งในวงการเพลงไทยสากล ดังที่ ส.ท่าเกษม (2556) กล่าวไว้ว่า

...สุดยอดกวีเพลง นามว่า ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ จากชีวิตของนักมวยและนักหนังสือพิมพ์ มาสู่เวทีกวีเอกของไทยอย่างเต็มภาคภูมิ ถ้ายกเว้นเรื่องเงินทองในกระเป๋าไปเสียเรื่องเดียว ก็ย่อมจะกล่าวได้ว่า กวีเพลง นามว่า ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ท่านนี้นั้นนับเป็นเอกอาชาไนยที่ไม่เป็นสองรองใครในพิภพทีเดียว

แม้ ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ “ครูเพลง” คนสำคัญคนหนึ่งของวงดนตรีสุนทราภรณ์จะจากโลกนี้ไปแล้ว แต่ผลงานเพลงของ “สุดยอดกวีเพลง” ท่านนี้ก็ยังคงอยู่ในความทรงจำของผู้ฟังเพลงที่มี “สุนทรีย์” ในหัวใจตลอดไป

บรรณานุกรม

Phyathai, Keta. 2014, August 28. **Srisawat Pichitworakarn: A Music Master, a Rowdy, and a Writer** [Online]. Available: <http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9570000098493> (in Thai).

ศิตา พญาไท. 28 สิงหาคม 2557. **ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ ครูเพลง ที่เป็น ทั้ง นักเลง และ นักเขียน** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://www>.

[manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9570000098493](http://www.manager.co.th/Entertainment/ViewNews.aspx?NewsID=9570000098493)

Pimsawad, Pornpimol. 1999. “Aesthetics in Paiwarin Khao-ngarm’s Poetry.” Master’s thesis, Mahasarakham University. (in Thai).
พรพิมล พิมพ์สวัสดิ์. 2542. “สุนทรียภาพในวรรณกรรมร้อยกรองของไพวารินทร์ ชาวงาม.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Suphanphesat, Wattawan. 2011, May 26. **Alas... Even the Sky Is Crying** [Online]. Available: http://www.vattavan.com/detail.php?cont_id=299 (in Thai).

วาทตะวัน สุพรรณเกษม. 26 พฤษภาคม 2554. **นิजाไอ้ฟ้า...ยังร้องไห้** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: http://www.vattavan.com/detail.php?cont_id=299

Suwatkul, Chitlada. 1989. “Aesthetic Literary Criticism.” In **Thai 7 Teaching Materials (Literary Criticism for Teachers, Units 1-6**, pp. 189-238. 2nd ed. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai).

จิตรลดา สุวัตikul. 2532. “วรรณคดีวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์.” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 7 (วรรณคดีวิจารณ์สำหรับครู) หน่วยที่ 1-6**, หน้า 189-238. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Thakasem, S. 2013, April 20. **Dreaming April** [Online]. Available: <http://thailanewspaper.com/article/saturday/1441.php> (in Thai).

ส.ท่าเกษม. 20 เมษายน 2556. **เมษา-พาดัน** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: <http://thailanewspaper>.

com/article/saturday/1441.php

Vespada, Dhanate. 2006. **The Fragrance of the Art of Literature World**. Bangkok: Pajera. (in Thai).

ธเนศ เวศร์ภาดา. 2549. **หอมโลภวรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ปาเจรา.

Wanlayangkura, Wat. 2010, February 28. **The Deepest Sorrow: On the Verge of Crawling and Almost Collapse** [Online].

Available: http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROb1IYQXhNREk0TURJMU13PT0 (in Thai).

วัฒน์ วรรณยางกูร. 28 กุมภาพันธ์ 2553. **สุดโศก ชมชาน แทบคลานแทบล้ม** [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก: http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROb1IYQXhNREk0TURJMU13PT0

Assistant Professor Sunan Phakhphanon received her Master's of Thai Language from Silpakorn University. She is currently working in the School of Humanities and Applied Arts, University of the Thai Chamber of Commerce. Her main interests are in language and language teaching. Her most recently published academic paper was Mother Songs: Contemporary Didactic Literature.